

DECIZIE

04 aprilie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

în componență:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Iulia Sîrcu
Dumitru Visternicean
Galina Stratulat
Dumitru Mardari
Nicolae Craiu

examinând, fără înștiințarea participanților la proces, recursul declarat de către Nașco Maria,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice împotriva Mariei Nașco cu privire la încasarea cheltuielilor pentru instruire,

împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 01 noiembrie 2017, prin care a fost respins apelul declarat de către Nașco Maria și menținută hotărârea Judecătoria Căușeni, sediul Ștefan Vodă din 13 aprilie 2017

c o n s t a t ă :

La 19 septembrie 2016, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice a depus cerere de chemare în judecată împotriva Mariei Nașco cu privire la încasarea cheltuielilor pentru instruire.

În motivarea acțiunii reclamanta a indicat că la 05 august 2011 a încheiat cu pârâta Maria Nașco Contractul-tip „Privind realizarea studiilor în instituțiile de învățământ superior și mediu de specialitate (la zi) în grupele cu finanțare bugetară și plasarea tinerilor specialiști în câmpul muncii” nr. 1173.

Prin ordinul nr. 123-B din 15 august 2011, Nașco Maria a fost înmatriculată în anul I de studii în cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, catedra „Dirijat”, specialitatea „Dirijare corală”, învățământ la zi, cu durată studiilor de 4 ani.

Notează că potrivit pct. II din contract drept obiect al acestuia îl constituie: a) organizarea/realizarea studiilor superioare și medii de specialitate la învățământul de zi din contul bugetului de stat; b) plasarea în câmpul muncii, conform repartizării ministerului în subordinea căruia este instituția respectivă de învățământ, a studentului (elevului (tânărului specialist) care și-a făcut studiile cu finanțarea din contul bugetului de stat; c) restituirea de către tânărul specialist a cheltuielilor de instruire, inclusiv a bursei acordate de stat, în cazul nerespectării condițiilor prezentului contract.

Iar, conform pct. 3.3 din contract, studentul se obligă: a) să realizeze, în termen, programul educațional la specialitatea solicitată; b) să frecventeze regulat orele de curs și să nu admită absențe nemotivate; c) să respecte Carta Academiei, Statutul, Regulamentul de ordine internă și alte acte normative ale instituției; d) să lucreze, nu mai puțin de 3 ani după

absolvirea instituției, la întreprinderea, instituția sau organizația la care a fost repartizat; e) să restituie la bugetul de stat, în cazul exmatriculării sau neprezentării la locul de muncă conform repartizării și al încălcării termenului indicat în contract, cheltuielile pentru instruirea sa în volum calculat de instituția de învățământ respectivă.

Totodată, reieșind din pct. 4.1 lit. a) din contract, acesta poate fi reziliat în cazul exmatriculării studentului din vina acestuia.

Astfel, prin ordinul nr. 20-B din 15 octombrie 2013, Nașco Maria a fost exmatriculată pentru că nu și-a onorat obligațiunile contractuale, și anume nu a revenit la studii din concediul academic.

Afirmă că Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice a suportat cheltuieli pentru instruirea pârâtei pentru studii cu finanțare bugetară în volum de 27.993,2 lei.

Declară că la 26 februarie 2016, a expediat somație în adresa Mariei Nașco, solicitând achitarea benevolă, în termen de 7 zile, de la data recepționării acesteia, a sumei datorate pentru instruirea dînzei pe parcursul frecventării studiilor, care a fost recepționată de către pârâtă la 02 martie 2016, însă nu s-a soldat cu careva succes.

Cere Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice încasarea din contul Mariei Nașco în beneficiul său sumei de 27.993,2 lei cu titlu de cheltuieli pentru instruire, precum și cheltuielilor de judecată.

Prin hotărârea Judecătorei Căușeni, sediul Ștefan Vodă din 13 aprilie 2017, acțiunea a fost admisă, fiind încasată din contul Mariei Nașco în beneficiul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice suma de 27.993,2 lei cu titlu de cheltuieli pentru instruire și 839,79 de lei cheltuieli de judecată.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 01 noiembrie 2017, a fost respins apelul declarat de către Nașco Maria și menținută hotărârea Judecătorei Căușeni, sediul Ștefan Vodă din 13 aprilie 2017.

La 02 ianuarie 2018, Nașco Maria, prin intermediul reprezentantului său – avocatul Bulbuc Boris, în baza mandatului Seria MA nr. 1010317 din 16 noiembrie 2016, a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea acestuia, casarea deciziei Curții de Apel Chișinău din 01 noiembrie 2017 și hotărârii Judecătorei Căușeni, sediul Ștefan Vodă din 13 aprilie 2017, cu emiterea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii.

În susținerea recursului Nașco Maria a invocat ilegalitatea și netemeinicia deciziei instanței de apel, declarând că Curtea de Apel Chișinău a examinat superficial prezenta speță, nefiind elucidate pe deplin toate circumstanțele importante ale cauzei întru soluționarea justă a acesteia, interpretând și aplicând eronat în acest sens normele de drept material și procedural.

Afirmă că instanțele de judecată ierarhic inferioare nu au ținut cont de faptul că intimata-pârâtă Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice nu a prezentat probe ce ar confirma suportarea pretinselor cheltuieli pentru instruirea sa, precum și din ce se compun acestea.

Indică că calculul prezentat de către intimata-pârâtă privind returnarea cheltuielilor la bugetul de stat pentru instruirea sa nu este suficient de clar în situația în care în acesta au fost incluse calculele plăților salariale pentru cadrele didactice, cheltuielilor de consum (salubritate, achiziții de carte, rechizite de birou, întreținerea mijloacelor de transport, procurare și instalare contoare, reparații curente etc), precum și a celor pentru instruirea sa.

De asemenea, reiterează recurenta că nu a fost dovedită legătura cauzală dintre cheltuielile pentru instruire și procesul de instruire propriu-zis al ei.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) CPC, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.

Materialele dosarului atestă că copiile deciziei integrale a Curții de Apel Chișinău din 01 noiembrie 2017 au fost expediate în adresa Mariei Nașco și reprezentatului acesteia – avocatul Bulbuc Boris la 02 februarie 2018 (f.d. 89), însă nu se atestă date când au fost recepționate de către aceștia.

În circumstanțele relevate, recursul declarat de către Nașco Maria la 02 ianuarie 2018, se consideră depus în termenul prevăzut de lege.

La 09 februarie 2018, în adresa Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice a fost expediată copia recursului declarat de către Nașco Maria, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii a referinței, însă intimata nu și-a valorificat dreptul procedural respectiv și nu a depus referință în termenul stabilit.

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 21 martie 2018, recursul declarat de către Nașco Maria a fost considerat admisibil.

În conformitate cu art. 444 CPC, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Studiind materialele dosarului în raport cu argumentele invocate în recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul urmează a fi admis, cu casarea deciziei instanței de apel și remiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) CPC, instanța după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită pricina spre rejudecare în instanța de apel în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Conform art. 239 CPC, hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședința de judecată.

Potrivit art. 241 alin. (1) și (5) CPC, instanța judecătorească adoptă hotărârea în numele legii. În motivare se indică: circumstanțele pricinii, constatate de instanță, probele pe care se întemeiază concluziile ei privitoare la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța.

Totodată, în conformitate cu art. 26 alin. (1) – (4) CPC, procesele civile, se desfășoară pe principiul contradictorialității și egalității părților în drepturile procedurale. Contradictorialitatea presupune organizarea procesului astfel încât părțile și ceilalți participanți la proces să aibă posibilitatea de a-și formula, argumenta și dovedi poziția în proces, de a alege modalitățile și mijloacele susținerii ei de sine stătător și independent de instanță, de alte organe și persoane, de a-și expune opinia asupra oricărei probleme de fapt și de drept care are legătură cu pricina dată judecării și de a-și expune punctul de vedere asupra inițiativelor instanței. Instanța care judecă pricina își păstrează imparțialitatea și obiectivitatea, creează condiții pentru exercitarea drepturilor participanților la proces, pentru cercetarea obiectivă a circumstanțelor reale ale pricinii. Egalitatea părților în drepturile procedurale este garantată prin lege și se asigură de către instanță prin crearea posibilităților egale, suficiente și adecvate de folosire a tuturor mijloacelor procedurale pentru susținerea poziției asupra circumstanțelor de fapt și de drept, astfel încât nici una dintre părți să nu fie defavorizată în raport cu cealaltă.

Reieșind din prevederile art. 117 alin. (1) CPC, probele în pricini civile sunt elementele de fapt, dobândite în modul prevăzut de lege, care servesc la constatarea circumstanțelor ce justifică pretențiile și obiecțiile părților, precum și altor circumstanțe importante pentru justa soluționare a pricinii.

Din dispozițiile art. 118 alin. (1) CPC, rezultă că fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel.

Din suportul probatoriu prezent la actele cauzei rezultă că la 19 septembrie 2016 intimata-reclamantă Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice a depus cerere de chemare în judecată împotriva recurentei-pârâte Maria Nașco, solicitând încasarea din contul ultimei în beneficiul său sumei de 27.993,2 lei cu titlu de cheltuieli pentru instruire.

Prin hotărârea Judecătorei Căușeni, sediul Ștefan Vodă din 13 aprilie 2017, menținută prin decizia Curții de Apel Chișinău din 01 noiembrie 2017, acțiunea a fost admisă, fiind încasată din contul Mariei Nașco în beneficiul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice suma de 27.993,20 lei cu titlu de cheltuieli pentru instruire și 839,79 de lei cheltuieli de judecată.

Instanțele de judecată ierarhic și-au motivat soluțiile prin faptul că Nașco Maria și-a încălcat obligațiile prevăzute de Contractul-tip „Privind realizarea studiilor în instituțiile de învățământ superior și mediu de specialitate (la zi) în grupele cu finanțare bugetară și plasarea tinerilor specialiști în câmpul muncii” nr. 1173 din 05 august 2011 încheiat cu Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, și anume prin neprezentarea recurentei-pârâte la studii după expirarea concediului academic, temei ce a servit în consecință pentru exmatricularea ultimei din instituția dată de învățământ.

Au stabilit instanțele de judecată că în perioada de studii Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice a suportat cheltuieli pentru instruirea Mariei Nașco în mărime totală de 27.993,2 lei, care potrivit calcului prezentat de către intimată este constituită din: 25.935,9 lei cheltuieli de personal și 2.057,3 lei cheltuieli de consum.

Au conchis instanțele de judecată ierarhic inferioare, dat fiind faptul că recurenta-pârâtă Nașco Maria a refuzat, prin neprezentarea sa intenționată la studii după expirarea concediului academic, aceasta, în conformitate cu clauzele contractuale, urmează să compenseze intimătei-reclamante Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice toate cheltuielii pe care le-a suportat pentru instruirea ei.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră soluția dată în prezentul litigiu drept una arbitrară, or, instanța de apel, care a menținut soluția primei instanțe, s-a expus în privința raționamentului încasării din contul recurentei-reclamante în beneficiul intimătei-pârâte a cheltuielilor pentru instruire, cu interpretarea și aplicarea eronată a normelor de drept material și procedural, precum și fără a elucida următoarele aspecte.

Se reține că la materialele cauzei este anexat calculul privind cheltuielile pe care le-a suportat Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice pentru instruirea Mariei Nașco în sumă de 27.993,2 lei (f.d. 11).

Din calculul respectiv rezultă că suma de 27.993,2 lei este constituită din: **cheltuieli de personal:** 10.620 de lei, ce reprezintă 180 de ore individuale $\times$ 59 de lei tarif mediu pe oră; 46.020 de lei, ce reprezintă 780 de ore în grup $\times$ 59 de lei; 4.602 lei, ce reprezintă 46.020 de lei $\div$ 10 numărul total de studenți la specialitate; 5.200 de lei anual, ce reprezintă salarizarea statelor de personal (conducerea, de profil, auxiliar) ce revine unui student; 20.422 de lei, ce reprezintă 10.620 de lei + 4.602 lei + 5.200 de lei; 5.513,9 lei, ce reprezintă 20.422 de lei $\times$ 27% (fondul social 23% și asigurarea medicală 4%), total plata salariului 20.422 de lei + 5.513,9 lei = 25.935,9 lei. **Cheltuielile de consum** ce includ în sine cheltuielile aferente desfășurării procesului de studii, și anume: salubritate; servicii de telecomunicație și de poștă; deservire ascensoare; asigurarea pază; achiziții de cărți; servicii editoriale pentru procesul de studii; materialele didactice pentru cursuri și lucrări de laborator; practica de

producție; formarea profesională a personalului; rechizitele de birou; materialele și obiectele de uz gospodăresc (procurarea obiectelor de mică valoare, materialele pentru menținerea curățeniei, efectuare dezinfecție și deratizări); lucrări de informatică și calcul; echipament și inventar moale; procurare și instalare contoare; întreținere de mijloace de transport; reparații curente; alte cheltuieli aferente desfășurării procesului de studii. Cheltuielile de consum în mediu ce revin unui student la nivelul cheltuielilor efective pentru anul 2013: 2.300 de lei (total cheltuieli bugetare și mijloace speciale) ÷ 1118 studenți (aproximativ bugetari și prin contract) = 2.057,3 lei. Astfel, costul taxei de studii constituind 27.993,2 lei, ce rezultă din 25.935,9 lei cheltuieli personal + 2.057,3 lei cheltuieli de consum.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră drept eronată soluția primei instanțe, menținută de către instanța de apel, de încasare din contul Mariei Nașco în beneficiul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice sumei de 27.993,2 lei cu titlu de cheltuieli legate de instruirea primei, or, această sumă nu este suficient de clară, fiind bazată pe un calcul care conține de fapt date generale despre cheltuielile pe care le suportă instituția dată de învățământ, nefiind indicat pentru ce perioada aceasta a fost calculată și care anume s-au suportat nemijlocit pentru instruirea Mariei Nașco, în situația în care nu se cunoaște data când recurenta și-a luat concediul academic și data când aceasta urma să se prezinte la studii.

Se reține că la actele cauzei nu se atestă probe, în special cererea Mariei Nașco și ordinul rectorului Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice privind acordarea recurentei concediului academic, precum și ordinul ultimei de când prima trebuia să revină la studii din concediul academic.

Prin urmare, din calculul prezentat de către intimata-reclamantă este imposibil de stabilit pentru care perioadă de timp au fost calculate cheltuielile enunțate și care dintre acestea au fost suportate în procesul de instruire anume pentru studenta Maria Nașco, fapt ce denotă că respectivele cheltuieli nu sunt justificate.

La fel, nu s-a indicat în baza cărei formule s-a efectuat calculul menționat, cum s-a ajuns la aceste cheltuieli, precum și modul lor de repartizare.

Ține de menționat faptul că în cadrul ședințelor Judecătoria Căușeni, sediul Ștefan Vodă din 02 martie 2017 și din 13 aprilie 2017, până la începerea dezbaterii cauzei în fond, reprezentantul recurentei-pârâte Maria Nașco – avocatul Bulbuc Boris a solicitat, prin demers verbal, obligarea intimatei-reclamante Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice să prezinte ordinul prin care s-a acordat concediul academic Mariei Nașco și a celui care a stat la baza emiterii ordinului de exmatriculare, nefiind la curent de către cine au fost emise, în ce condiții și pentru care perioadă, care însă a fost respins de către prima instanță pe motiv că este neîntemeiat, considerându-l nepertinent cerințelor examinate, având ca scop tergiversarea examinării prezentei cauze, lipsind în așa mod pe recurenta-pârâtă de dreptul de a-și dovedi propria poziția în procesul dat de judecată (f.d. 46, 48).

Afară de aceasta, din declarațiile avocatului Bulbuc Boris, date în cadrul ședințelor de judecată menționate, rezultă că acesta în baza înscrisurilor solicitate, de care nu dispune, aflându-se în exclusivitate doar în posesia intimatei-reclamante, urma să înainteze acțiune reconvențională.

Cu toate că reprezentantul recurentei – avocatul Bulbuc Boris și în cadrul ședinței instanței de apel din 01 noiembrie 2017 și-a susținut poziția referitor la nejustificarea sumei 27.993,2 lei cu titlu de cheltuieli pentru instruire, nefiind prezentate de către intimata-reclamantă a anumitor probe în acest sens, totuși Curtea de Apel Chișinău, fără a verifica aceste circumstanțe, a menținut soluția primei instanțe (f.d. 81).

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că prezenta cauză a fost soluționată de către instanțele de judecată ierarhic inferioare cu încălcarea prevederilor normelor de drept procedural, în special cele prevăzute de art. 26 CPC - contradictorialitatea și egalitatea părților în drepturile procedurale, or, prin respingerea demersului reprezentantului recurente-pârâte Maria Nașco – avocatul Bulbuc Boris privind obligarea intimăte-reclamante Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice să prezinte ordinul prin care s-a acordat concediul academic Mariei Nașco și a celui de revenire a ultimei la studii, a lipsit-o pe ultima de dreptul de a-și formula, argumenta și dovedi propria poziție în procesul dat de judecată față de pretențiile înaintate de către intimata-reclamantă în acțiunea sa.

Instanța de recurs remarcă că în situația în care atât prima instanță, cât și instanța de apel, acceptând doar probele prezentate de către intimata-reclamantă Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, fără a acorda posibilitate recurente-pârâte Nașco Maria prin demersul solicitat de a acumula altele noi, a plasat părțile în proces pe poziții net dezavantajoase una față de cealaltă, neglijând în așa mod prevederile legislației procesului-civile în vigoare care stipulează că egalitatea părților în drepturile procedurale este garantată prin lege și se asigură de către instanță prin crearea posibilităților egale, suficiente și adecvate de folosire a tuturor mijloacelor procedurale pentru susținerea poziției asupra circumstanțelor de fapt și de drept, astfel, încât nici una dintre părți să nu fie defavorizată în raport cu cealaltă.

În acest sens, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că instanța de apel la examinarea prezentei cauze a încălcat în mod inadmisibil dreptul recurente-pârâte Nașco Maria la un proces echitabil prevăzut de art. 6§1 din Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, în special principiul egalității armelor în proces.

Din jurisprudența CtEDO se reține că în cauzele cu caracter civil se degajă anumite principii legate de noțiunea de ”proces echitabil” prevăzut de art. 6§1 din Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, printre care și respectarea principiului egalității armelor, în sensul unui ”echilibru just” între părți.

Menținerea unui ”echilibru just” între părți în litigiile, opunând interese private, presupune că egalitatea armelor implică obligația de a oferi fiecărei părți o posibilitate rezonabilă de a-și prezenta cauza, inclusiv probele, în condiții care să nu o plaseze într-o situație net dezavantajată în raport cu adversarul său (cauza *Dombo Beheer B.V. c. Olandei*, hotărârea din 27 octombrie 1993).

În temeiul celor precitate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție apreciază drept arbitrară decizia instanței de apel, care nu a luat în considerație toate circumstanțele cauzei, pronunțând în acest sens o decizie neîntemeiată.

Din considerentele menționate și având în vedere faptul că decizia instanței de apel pronunțată nu satisface standardele procedurale ale legalității și temeiniciei unui act judecătoresc, omisiune care nu poate fi corectată de către instanța de recurs la examinarea cauzei în ordine de recurs, și reiterând lipsa temeiurilor legale de a restitui cauza spre rejudecare în prima instanță (art. 432 alin. 3 lit. d) și f) CPC), Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul declarat de către Nașco Maria și de a casa decizia Curții de Apel Chișinău din 01 noiembrie 2017, cu remiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

La rejudecarea cauzei, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate și reexaminând cauza, să emită o decizie legală și întemeiată, cu respectarea dreptului părților la un proces echitabil.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) CPC, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de către Nașco Maria.

Se casează integral decizia Curții de Apel Chișinău din 01 noiembrie 2017, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice împotriva Mariei Nașco cu privire la încasarea cheltuielilor pentru instruire, cu remiterea cauzei civile spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecători.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței, judecătorul

Iulia Sîrcu

Judecătorii

Dumitru Visternicean

Galina Stratulat

Dumitru Mardari

Nicolae Craiu